

Walory turystyczne Podlasia oraz fundusze z Unii Europejskiej wspierające rozwój turystyki wiejskiej regionu

Ewa Kuźnicka, Katarzyna Zdrojkowska, Marek Balcerak

*Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego,
Pracownia Ekonomiki i Organizacji Produkcji Zwierzęcej, ul. Ciszewskiego 8, 02-786 Warszawa*

Wstęp

Turystyka wiejska jest jedną z form rozwoju terenów rolniczych, która charakteryzuje się szybkim i dynamicznym rozwojem. Obejmuje ona wiele rodzajów aktywności wypoczynkowej, która korzysta z walorów i zasobów wsi (Snieška i in., 2014). Potencjał rozwoju turystyki wiejskiej jest oparty na założeniu atrakcyjności obszarów wiejskich dla ludzi na co dzień żyjących w miastach (Bel i in., 2015). Turyści mają możliwość osobistego poznania środowiska wiejskiego wraz z jego kulturą i tradycjami (Kurtyka, 2010).

Integralną częścią turystyki na terenach rolniczych, która wyewoluowała z turystyki wiejskiej jest agroturystyka (Wojciechowska,

2010). Ma ona duże znaczenie w środowisku wiejskim, gdyż tworzy miejsca pracy, promuje lokalne produkty, przyczynia się do zróżnicowania dochodów w gospodarstwie oraz jednoczy społeczeństwo (Haven-Tang i Jones, 2012).

Województwo podlaskie jest terenem o dużym potencjale turystycznym dzięki położonym na jego terenie parkom narodowym, licznym jeziorom oraz dużym kompleksom leśnym o bogatej faunie (fot. 1). Na Podlasiu znajdują się 4 parki narodowe (Białowiecki Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy i Narwiański Park Narodowy) oraz 3 parki krajobrazowe (Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Suwalski Park Krajobrazowy).

Fot. 1. Na bagnach biebrzańskich królują łosie
Photo 1. The swamps of Biebrza are dominated by moose

Gatunki zwierząt utrzymywane w gospodarstwach przyjmujących turystów

Bardzo dużą rolę w turystyce wiejskiej odgrywają zwierzęta gospodarskie, które zwiększają atrakcyjność wypoczynku na wsi. Z badań przeprowadzonych przez Łagowską i Kot (2013) wynika, że na Podlasiu wśród 213 badanych obiektów agroturystycznych prawie 72% posiadało zwierzęta, a konie były obecne w 46% gospodarstw. W 87 badanych miejscach były one wykorzystywane do przejażdżek bryczką i saniami, a jazda konna była oferowana w pozostałych 20 gospodarstwach. Zdrojkowska (2016), prowadząc analizę 30 podlaskich gospodarstw przyjmujących gości stwierdziła, że 43% z nich posiadało zwierzęta, a najczęściej spotykanym gatunkiem były konie, utrzymywane w 27% obiektów.

Fot. 2. Narzędzia do wyrobu masła
Photo 2. Tools for butter handmaking

Potencjalni turyści często wybierają miejsca, w których są obecne konie, co jest podyktowane możliwością wejścia z nimi w bez-

pośredni kontakt. Aż 59% ankietowanych stwierdziło, że przyczyną uprawiania jazdy konnej była chęć kontaktu ze zwierzętami. Struktura wiekowa osób zainteresowanych jeździectwem w województwie podlaskim była szeroka. Najwięcej badanych osób, bo aż 40% było w wieku poniżej 19 lat, 21% w wieku 26–35 lat, a w przedziałach wiekowych 20–25 i 36–50 lat po 15%. Osoby powyżej 50. roku życia stanowiły 9% ankietowanych (Jalinik, 2011). Kolejnymi przyczynami wyboru jazdy konnej były: chęć obcowania z naturą (18%), poprawa kondycji (9%), korzystanie z hipoterapii (9%) oraz chęć poznania nowych miejscowości (5%). Jazda konna nie tylko umożliwia czynny wypoczynek, ale też dzięki estetyce i gracji poruszania się koni wiąże emocjonalnie również osoby, które są jedynie biernymi obserwatorami (Jalinik, 2011).

Sokół (2014), na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród właścicieli obiektów turystycznych na Podlasiu stwierdził, że 80% respondentów utrzymuje zwierzęta z myślą o turystach. Najpopularniejsze są psy, spotykane aż w 86% gospodarstw, koty (74%), drób (51%) oraz konie (46%). Rzadziej notowano obecność królików (29%), trzody chlewnej i bydła mlecznego (26%), kóz (19%), bydła mięsnego (14%) oraz owiec (13%). Około 37% respondentów deklarowało możliwość wędkowania, a 19% utrzymywało zwierzęta rzadko spotykane, takie jak: pawie, lamy, alpaki, strusie, świnki miniaturowe i osły. Jak podaje Zdrojkowska (2016), w 23% gospodarstw agroturystycznych obecne były typowe zwierzęta towarzyszące – psy i koty, a w dwóch spośród nich proponowano dodatkową atrakcję – psie zaprzęgi (wykres 1).

W agroturystyce cenione są gatunki zwierząt, od których można pozyskać produkty do wytwarzania żywności, a jednocześnie przyczyniające się do podniesienia walorów krajozrazowych i zwiększenia bioróżnorodności flory i fauny (Kuźnicka i in., 2015). Jak podaje Sokół (2014), na terenie województwa podlaskiego bydło mleczne i mięsne znajdziemy tylko odpowiednio w 26 i 14% miejsc zajmujących się działalnością agroturystyczną. Według Łagowskiej i Kot (2013), bydło utrzymywane w obiektach turystycznych dostarcza przede wszystkim produktów spożywczych, takich jak: mleko czy mięso. Wyrób masła (fot. 2) i serów urozmaica ofertę żywieniową, a ich sprzedaż bezpośrednia

jest źródłem dodatkowego dochodu dla gospodarstwa (Łagowska i Kot, 2013; Zdrojkowska, 2016). Ciekawą propozycją, oferowaną przez gospodarstwo agroturystyczne „Na Skarpie”, są tak zwane „pływające krowy”, czyli pławienie bydła przez rzekę na pastwiska (<http://www.naskarpie.pl/>).

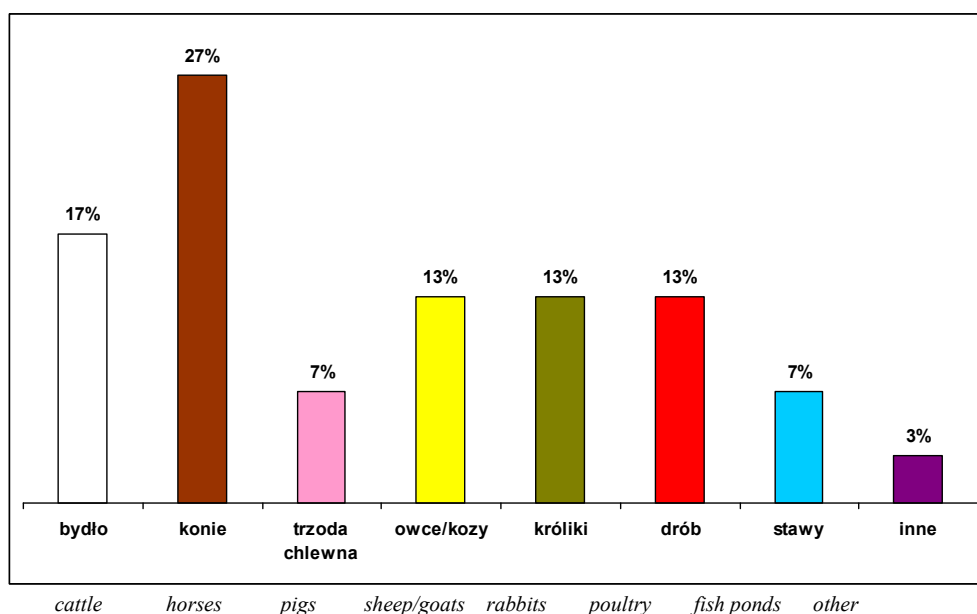
W 13% miejsc znajdowały się owce i kozy, króliki oraz drób (Zdrojkowska, 2016). Drób jest utrzymywany przede wszystkim ze względów konsumpcyjnych. Łagowska i Kot (2013) zauważają, że na 10 gospodarstw, w których przyjmowano turystów, tylko jedno hodowało drób ozdobny. Sokół (2014) stwierdził, że drób wzbudzał zainteresowanie tylko u 13% ankietowanych turystów.

Owce przyciągają turystów, gdyż widok stada zwiększa malowniczość krajobrazu, a pozyskiwane od nich mleko, mięso, wełna, skóry i obornik są produktami ekologicznymi (Bernacka i in., 2011). Jak podają Łagowska i Kot (2013), mleko i ser owczy czy kozi, jako produkty włączone do jadłospisu dla turystów były spotykane w 2,8% badanych gospodarstw, w których odnotowano obecność kóz i owiec. Dodatkowe źródło dochodu w gospodarstwie może stanowić sprzedaż wyrobów ze skóry i wełny oraz produktów spożywczych (Tyran,

2007). Popyt na produkty spożywcze pochodzenia koziego rośnie dzięki większej wiedzy konsumentów na temat wartości odżywczych mleka koziego. Możliwość zakupu produktów w konkretnym gospodarstwie jest doceniana przez klientów, gdyż znają ich pochodzenie i oferowaną jakość (Kuźnicka i Łapińska, 2014). Ser i mleko kozie, świeże jaja oraz jagnięcina są wykorzystywane do przygotowania dań podawanych gościom. Trzoda chlewna obecna w 7% obiektów turystycznych jest utrzymywana głównie na samozaopatrzenie gospodarstwa we własne mięso (Zdrojkowska, 2016).

W 7% gospodarstw znajdowały się stawy rybne (Zdrojkowska, 2016). Zapewniają one możliwość wędkowania oraz późniejszą konsumpcję złowionych ryb. Inne zwierzęta, które są rzadko spotykane w gospodarstwach, takie jak: gołębie, osły, srebrne lisy, pszczoły, pawie, strusie czy chomiki, są utrzymywane, jako tak zwane mini ZOO, cieszące się dużym zainteresowaniem szczególnie wśród dzieci. Pszczoły zapewniają również dodatkowy dochód ze sprzedaży miodów (Zdrojkowska, 2016).

Procentowy udział poszczególnych gatunków zwierząt utrzymywanych w badanych obiektach turystycznych na terenie Podlasia przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Procentowy udział różnych gatunków zwierząt gospodarskich w obiektach agroturystycznych na terenie Podlasia (Zdrojkowska, 2016)

Figure 1. The percentage of different species of animals in agritourist farms in Podlasie (Zdrojkowska, 2016)

Kuchnia regionalna

Jednym z ważniejszych sposobów zachęcenia turystów do przebywania i powracania do danego miejsca jest zaplecze kulinarne, a ważnym wyróżnikiem gospodarstwa jest oferowane wyżywienie. Ponad 33% obiektów zapewnia możliwość konsumpcji podlaskich potraw regionalnych. Kuchnia tego regionu jest bardzo różnorodna, o bogatym smaku, a zarazem prosta. Jest to wynikiem styku kultur różnych grup etnicznych, a przede wszystkim połączenia tradycyjnej kuchni polskiej z kuchnią państw ościennych. Potrawy, takie jak: pieriekaczewnik, czebureki i kołduny pochodzą od Tatarów, chłodnik po litewsku, kartacze, kindziuk, soczewiaki i sękacz od Litwinów, od Rosjan bliny i kwas chlebowy. Pierogi i potrawy z ziemniaków to potrawy z kuchni Białorusinów (Zdrojkowska, 2016). Pomimo prostego i skromnego wyglądu dań, co spowodowane jest tym, że składają się one głównie z kasz, ziemniaków, warzyw i jaj, wyróżnia je bogactwo smaków. Największym uznaniem wśród turystów cieszą się charakterystyczne dla regionu babka i kiszka ziemniaczane. Są one cenione do tego stopnia, że co roku w Supraślu, na przełomie maja i czerwca organizowane są mistrzostwa świata w pieczeniu kiszki i babki ziemniaczanej (Zdrojkowska, 2016).

Bardzo ważnym produktem żywnościowym jest regionalny chleb, który kiedyś był wypiekany w każdym gospodarstwie. Gospodynie miały własne receptury, stosowały inny czas fermentacji oraz miały różne piece chlebowe, co powodowało odmienność efektu końcowego. Chleb pieczony był na liściach tataraku, kapusty czy dębu. Obecnie wypiek na liściach tataraku stosuje się w gospodarstwach agroturystycznych (Zdrojkowska, 2016).

Charakterystycznym produktem podlaskim są sękacze. Tradycja pieczenia tego ciasta sięga kultury Bałtów, którzy dawniej zamieszkiwali ten teren. Wypieka się go na wałku, obracany nad ogniem. Ten pracochłonny i kosztowny wypiek to tradycyjne ciasto weselne. Oprócz sękaczy, ciastem weselnym są również korowaje. Jest to ciasto drożdżowe, o charakterystycznej formie, wysokie, okrągłe, bogato zdobione symbolicznymi elementami, takimi jak: zajączki, zielone gałązki, warkocze i wianek. Tradycyjne potrawy Podlasia są promowa-

ne poprzez liczne targi turystyczne, festyny i jarmarki (Zdrojkowska, 2016).

Tradycyjny ser koryciński, który jest wyrabiany ze świeżego mleka krowiego z dodatkiem podpuszczki i soli, został wpisany na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2005 r. W sierpniu 2012 ser ten uzyskał certyfikat „Chronione Oznaczenie Geograficzne”, co ogranicza jego produkcję wyłącznie do gmin Korycin, Suchowola i Janów (<http://www.ser-korycinski.pl/ser.php>).

Coraz częściej ludzie decydują się na podróże szlakami kulinarnymi. Są one również tworzone na Podlasiu, np. Podlaski Szlak Tatarski, szlak „Suwalszczyzna dla aktywnych”, Białostocki Szlak Kulinaryny (Makała, 2014). Jedną z form zdobycia klientów jest organizacja szkoleń, warsztatów czy pokazów. Gospodarstwa, w których oferowana jest kuchnia regionalna, najczęściej proponują również wspólne przygotowanie posiłków.

Folklor i sztuka ludowa

Aby zachęcić ludzi do korzystania z turystyki wiejskiej należy im przed wszystkim zapewnić dodatkowe możliwości spędzania czasu na wsi. Jedną z form uatrakcyjnienia pobytu jest kontakt z folklorem i sztuką ludową regionu. W województwie podlaskim z inicjatywy Działu Etnologii Muzeum Podlaskiego w Białymstoku i władz lokalnych w 1994 r. powstał Szlak Rękodzieła Ludowego województwa podlaskiego. Celem tego przedsięwzięcia było zaprezentowanie turystom przebywającym na Podlasiu bogatej tradycji sztuki ludowej oraz zagłębienie się w historię przodków, poznanie ich codziennego życia i pracy. Dzięki temu powstała możliwość ochrony najciekawszych ośrodków, pracowni oraz twórczości ludowej i kontynuowania wielowiekowej tradycji regionu. Szlak ma około 56 km i prowadzi przez takie miejscowości, jak: Czarna Białostocka – Czarna Wieś Kościelna – Łapczyn – Zamczysk – Janów – Sokółka. W czasie zwiedzania, w warsztatach wiejskich rzemieślników turysta może zgłębiać tajniki tkactwa dwuosnowowego, garncarstwa, łyżkarstwa, rzeźbiarstwa i kowalstwa (Bogucka, 2010). Prowadzone są również warsztaty związane z obróbką lnu (fot. 3), do której zalicza się cierlenie, międlenie i czesanie lnu, proponowane przez gospodarstwo ekoturystyczne „Zielona

Dolina”. Jest to zajęcie, w którym mogą uczestniczyć zarówno dorośli, jak i dzieci (<http://www.lesnydworek.krylatka.pl>). Pośród ofert znajduje się też wyplatanie koszy z wikliny oraz ze słomy. Gospodarstwo agroturystyczne „Chata za Wsią” organizuje warsztaty rękodzieła ludowego: rzeźbiarstwo ludowe oraz tradycyjne podlaskie pisanie pisanek z możliwością ich zakupu (http://hamulka.pl/rekodzielo_ludowe.html).

Fot. 3. Narzędzia do obróbki lnu
Photo 3. The flax processing tools

Istotnym elementem atrakcyjności danego terenu wiejskiego są skanseny. Według Orłowskiego i Woźniczko (2007) turyści, którzy odwiedzają skanseny, są zainteresowani dziedziną materialną i duchową wsi, tj.: tradycyjną drewnianą architekturą, sztuką ludową, rzemieślniczą, układem przestrzennym wsi, stylem życia, obrzędami i regionalnymi potrawami. Do takich miejsc zaliczane jest Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu, powstałe w 1962 r. W obiekcie tym znajduje się ponad 27 tysięcy eksponatów, wśród których są również obiekty unikalne w skali światowej (Biernacka, 2013). Na terenie muzeum są organizowane coroczne imprezy,

takie jak: Podlaskie Święto Chleba, Niedziela Palmowa czy Jarmark św. Wojciecha.

Ośrodki kultu religijnego

Województwo podlaskie jest terenem, na którym miesza się różne narodowości, kultury i wyznania (GUS, 2011). Liczne na tych obszarach obiekty kultu religijnego, w szczególności katolicyzmu i prawosławia mogą być dodatkową atrakcją dla turystów. Jak podają Michałowski i Ryś (2009), na Podlasiu można znaleźć świątynie różnych wyznań, takie jak: kościoły, cerkwie, meczety, kirchy i synagogi.

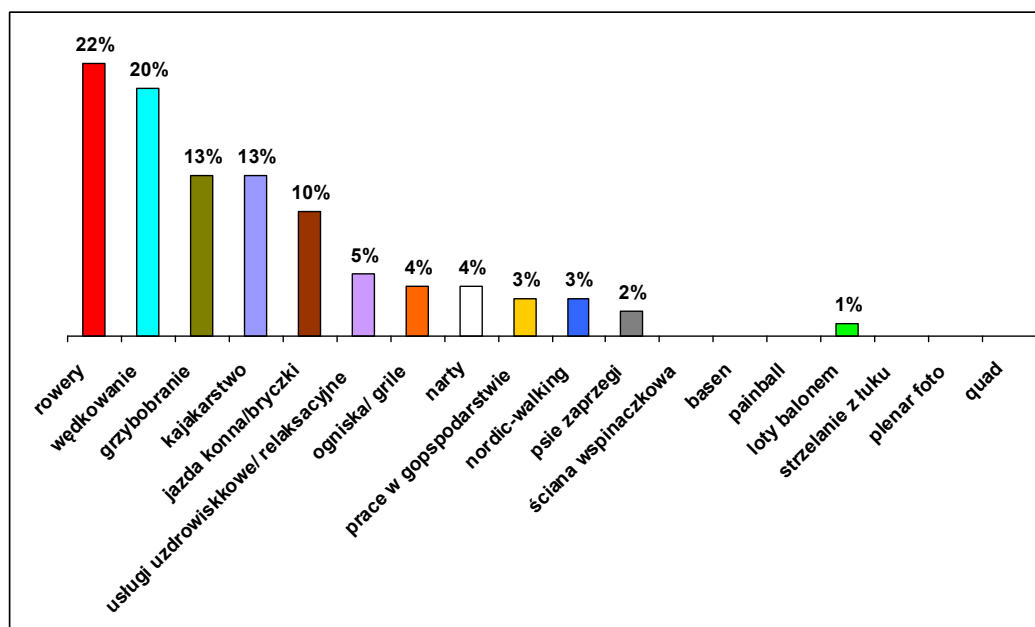
Sport i rekreacja

Ważnym czynnikiem, wpływającym na wybór miejsca wypoczynku jest możliwość aktywnego spędzania czasu. Gospodarstwa agroturystyczne proponują to, co różni je od innych oraz to, co jest najbardziej popularne. Najczęściej proponowaną aktywnością na terenie województwa podlaskiego jest kolarstwo (73%), co wiąże się z licznymi szlakami, które występują na jego terenie. Połowa miejsc oferujących ścieżki rowerowe umożliwia również wypożyczenie sprzętu, co zapewnia im dodatkowy dochód, jeżeli nie jest wliczone w cenę pobytu. Równie popularne na terenie Podlasia jest wędkarstwo (67%), gdyż większość ośrodków turystycznych położonych jest nad jeziorem lub rzeką. Z bliskim dostępem do wody wiąże się także oferta kajakarstwa, którą proponuje 43% gospodarstw, a 46% z nich dodatkowo zapewnia możliwość wypożyczenia sprzętu. Ponad 30% powierzchni województwa zajmują lasy (GUS, 2014) co sprawia, że popularną formą spędzania czasu jest grzybobranie (43%). Jest to atrakcja, która nie powoduje zwiększenia nakładów finansowych. Minusem tego rodzaju aktywności jest jej sezonowość. Wczesnym latem istnieje również możliwość zbierania owoców leśnych.

Jak podaje Zdrojkowska (2016), jedną z ciekawszych propozycji, zachęcających do odwiedzenia danego miejsca, są oferowane usługi uzdrowiskowe, relaksacyjne (17%). Gospodarstwo agroturystyczne „Bora Zdrój” oferuje kąpiele z siana, owsianki, igiełek jodły i skrzypu polnego oraz hydromasaże. Agrokwatera Białowieska Polana reklamuje natomiast kąpiele ozonowe. Często spotykane są też sauny. Ponadto, znajdujemy takie oferty, jak możliwość upra-

wiania narciarstwa (13%), nordic-walking (10%), korzystanie z przydomowego basenu (3%), paint ball (3%) czy przeloty balonem

(3%). Procentowy udział aktywności rekreacyjno-sportowych oferowanych przez właścicieli turystom przedstawia wykres 2.

Biking, fishing, mushrooming, canoeing, equitation/ritzka riding, spa/relaxation services, bonfires/barbecue, skiing, farm work, Nordic walking, sled dog racing, wall climbing, swimming, paintball, ballooning, bow and arrow shooting, open-air photographic sessions, quads

Wykres 2. Procentowy udział aktywności rekreacyjno sportowych (Zdrojkowska, 2016)
Figure 2. The percentage of recreation and sports activities (Zdrojkowska, 2016)

Programy unijne wspomagające rozwój turystyki wiejskiej

Środki finansowe na rzecz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Obszarów Wiejskich (PROW) oraz dotacji celowej budżetu państwa. Mają one niebagatelne znaczenie w poprawie środowiska i infrastruktury regionu, co wiąże się z podnoszeniem jakości wypoczynku. W ramach programu PROW 2007–2013 i 2014–2020 rozstrzygnięto konkursy z zakresu: rozwoju atrakcyjności turystycznej regionu, wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw z branży turystycznej, rozwoju regionalnej i lokalnej infrastruktury ochrony środowiska. Liczbę beneficjentów oraz finansowanie poszczególnych działań przedstawiono na wykresie 3.

Na terenie Podlasia w ramach PROW w latach 2008–2012 ogłoszono i zrealizowano wiele inwestycji w ramach działania: „Rozwój

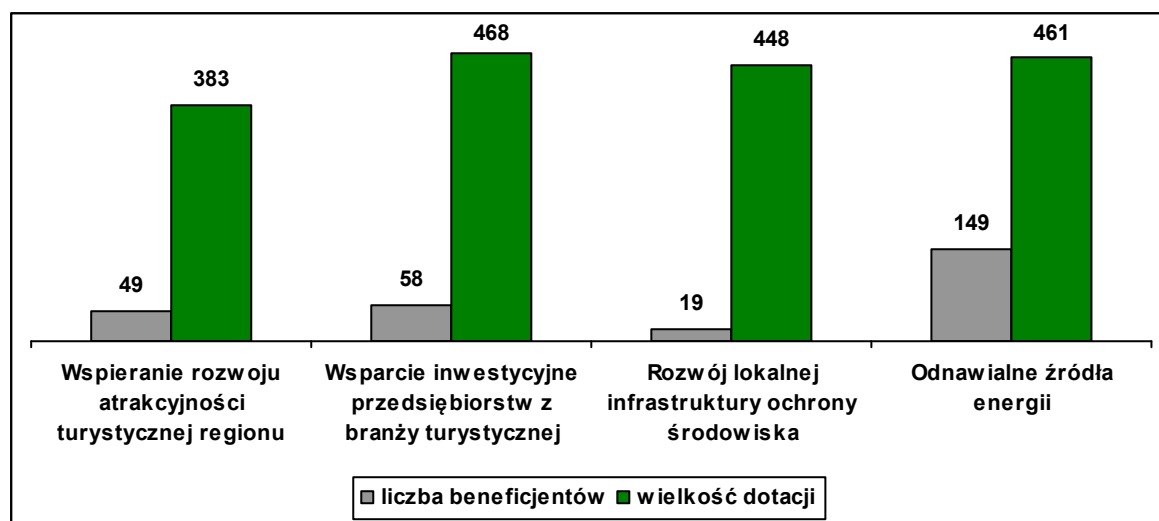
atrakcyjności turystycznej regionu”, na które pozyskano ponad 383 mln zł (wykres 3). Wśród nich na uwagę zasługują następujące projekty: „Gościnny Białystok – Golfowy Białystok”, „Pracownia Filmu i Starej Fotografii w Michałowie” oraz „Przywrócenie dawnego blasku dworowi ziemiańskiemu poprzez renowację Muzeum Przyrody w Drozdowie”. Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw branży turystycznej w latach 2008–2014 wyniosło ponad 467 mln, z których skorzystało 58 beneficjentów (wykres 3).

Wśród działań na rzecz rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska z zakresu odnawialnych źródeł energii w 2009 r. na uwagę zasługują następujące projekty: „Modernizacja systemu ciepłowniczego miasta Grajewo poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii” oraz „Przyroda dla nas, my dla przyrody – budowa Ośrodka Edukacji Ekologicznej przy Muzeum Przyrody w Drozdowie”. Pozytywnie

rozpatrzono 19 wniosków, a łączna kwota wsparcia wyniosła ponad 448 mln zł.

Celem działania w roku 2010 było uzyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych w ramach programu „Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na produkcję energii na własne potrzeby, odnawialne źródła energii oraz

energia odnawialna: słoneczna”. W ramach tego działania 149 beneficjentów uzyskało łącznie 461,5 mln zł. wsparcia. W latach 2008–2013 w województwie podlaskim odbyły się 24 konkursy, w których wzięło udział 648 wnioskodawców. Łączna wielkość funduszy przekazana beneficjentom wyniosła 1 mld 619 mln 444 tys. zł; <http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl>.

Wsparcie rozwoju atrakcyjności turystycznej regionu – *Furthering the development of the region's tourist attractiveness*. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej – *Investment support for businesses in the tourism sector*. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska – *Development of local pollution control infrastructure*. Odnawialne źródła energii – *Renewable energy sources*. Liczba beneficjentów – *Number of beneficiaries*. Wielkość dotacji – *Amount of subsidy*.

Wykres 3. Liczba beneficjentów oraz wielkość pozyskanych funduszy unijnych (mln zł) w ramach PROW w latach 2007–2014 (<http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl>)

Figure 3. The number of beneficiaries and the amount of EU funds (million zloty) obtained as part of the Agri-environmental Programme in 2007–2014

Literatura

- Bel F., Lacroix A., Lyser S., Rambonilaza T., Turpin N. (2015). Domestic demand for tourism in rural areas: Insight from summer stays in three French regions. *Tourism Management*, 46: 562–565.
- Bernacka H., Siminska E., Niedźwiecki P. (2011). Alternatywne metody wykorzystania owiec. *Wiad. Zoot.*, XLIX, 3: 59–63.
- Biernacka E. (2013). Muzea i skanseny rolnicze w służbie turystyki. *Probl. Turystyki i Rekreacji*, 3: 54–57.
- Bogucka A. (2010). Twórczość ludowa produktem turystycznym obszarów wiejskich. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich wybrane aspekty społeczne. Wyd. Economicus, Szczecin, ss. 45–46.
- GUS (2011). Raport z wyników województwa podlaskiego. Powszechny Spis Rolny 2010. Główny Urząd Statystyczny, Białystok.
- GUS (2014). Ochrona środowiska i leśnictwa w województwie podlaskim w 2013 r. Główny Urząd Statystyczny, Białystok.
- Haven-Tang C., Jones E. (2012). Local leadership for rural tourism development: A case study Adventa, Monmouthshire, UK. *Tourism Management Perspectives*, 4: 28–30.

- Jalinik M. (2011). Rozwój turystyki konnej w województwie podlaskim w świetle badań. *Więś i Rolnictwo*, 3, (152): 191–194.
- Kurtyka I. (2010). Agroturystyka jako forma przedsiębiorczości na terenie Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy. *ACTA Sci. Pol. Oeconomia*, 9, (2): 111–113.
- Kuźnicka E., Łapińska A. (2014). Przetwórstwo mleka koziego w gospodarstwie ekologicznym w Grzybowie jako przykład produkcji wyrobów tradycyjnych dystrybuowanych w sprzedaży bezpośredniej na rynkach lokalnych. *Wiad. Zoot.*, LII, 2: 75–82.
- Kuźnicka E., Michałowski K., Balcerak M., Boruta A. (2015). Zwierzęta w gospodarstwie agroturystycznym jako element zwiększający atrakcyjność oferty. *Wiad. Zoot.*, LIII, 4: 132–137.
- Łagowska B., Kot I. (2013). Znaczenie zwierząt w kreowaniu produktu turystyki wiejskiej w Polsce Wschodniej. *Economics and Management*, 3: 25–33.
- Makała H. (2014). Atrakcyjność dziedzictwa kulinarnego Podlasia. *Zesz. Nauk. Turystyka i Rekreacja. Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych*, 2: 81–90.
- Michałowski K., Ryś J. (2009). Walory etniczno-kulturowe regionu podlaskiego jako wyznacznik jego potencjału turystycznego. *Potencjał turystyczny regionów*. Wyd. FAPA. Warszawa, 50 ss.
- Orłowski D., Woźniczko M. (2007). Edukacyjne znaczenie skansenów w propagowaniu tradycji kulinarnych w turystyce wiejskiej. *Turystyka wiejska a edukacja – różne poziomy, różne wymiary*. Wyd. Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego. Poznań, ss. 228–242.
- Snieška V., Barkauskiene K., Barkauskas V. (2014). The impact of economic factors on the development of rural tourism: Lithuanian case. *Procedia-Social and Behavioral Science*, 156: 280–282.
- Sokół J.L. (2014). Znaczenie zwierząt na rynku usług agroturystycznych na przykładzie województwa podlaskiego. *Marketing i Rynek*, 2/2014. Wyd. PWE, ss. 149–156.
- Tyran E. (2007). Owca w turystyce. *Wiad. Zoot.*, XLV, 4: 11–14.
- Wojciechowska J. (2010). Agroturystyka – signum polskiej turystyki. *ACTA Sci. Pol. Oeconomia*, 9 (4): 597–606.
- Zdrojkowska K. (2016). Wybrane aspekty turystyki wiejskiej na przykładzie województwa podlaskiego. *Praca inżynierska*. SGGW.
- Strony internetowe:
<http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl/> dostęp: grudzień 2015.
http://www.hamulka.pl/rekodzielo_ludowe.pl/ dostęp: grudzień 2015.
<http://www.naskarpie.pl/> dostęp: grudzień 2015.
<http://www.lesnydworek.krylatka.pl/> dostęp: grudzień 2015.
<http://www.ser-korycinski.pl/> dostęp: grudzień 2015.

TOURIST VALUE OF PODLASIE AND THE EUROPEAN UNION FUNDS TO SUPPORT THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN THE REGION

Summary

The characteristics of rural tourism in the Podlaskie province are shown. The province is ethnically diverse, with Belarusian and Lithuanian minorities, as well as small communities of Tatars, Ukrainians, and Russians. Regional culinary tradition results from contacts between different ethnic groups and, above all, from a combination of traditional Polish cuisine with that of the neighboring countries. The folk craft and art fairs offer an opportunity to buy handicraft products and taste regional dishes to the sounds of folk music. The region features a choice of recreation centers, beauty farms, sports halls, swimming pools and sports equipment rentals. The Podlaska Regional Development Foundation promotes development of tourism in the Podlaskie province, supports economic development and the creation of small and medium enterprises, and promotes ecology. The total amount of the funds in the period 2008–2014 exceeded 1.5 billion zloty.

Fot. w pracy: E. Kuźnicka